

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากรถยนต์นับเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้รถยนต์ โดยศึกษารายละเอียดดังนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ของประเทศไทย

เนื่องจากรถยนต์นับเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันทางด้านติดต่อและคมนาคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคจากการใช้รถยนต์ และเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ โดยศึกษาถึงมาตรการในการคุ้มครองดังนี้

3.1.1 ความหมายของรถยนต์และมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค

การคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับรถยนต์นั้น จำเป็นที่จะต้องทราบความหมายของคำว่า “รถยนต์” และมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยจะศึกษาดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ความหมายของรถยนต์

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535 คำว่า “รถ” หมายความว่า ยานที่มีล้อสำหรับเคลื่อนไป เช่น รถม้า รถยนต์ รถไป (กฎ) ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งทางบกซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น และหมายความรวมถึง รถพ่วงของรถนั้นด้วย ทั้งนี้เว้นแต่รถไฟ และคำว่า “รถยนต์” หมายความว่า รถที่มีล้อตั้งแต่ 3 ล้อและเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้าหรือพลังงานอื่น ยกเว้นที่เดินบนราง

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ยังให้คำนิยามของคำว่า “รถยนต์” หมายความว่า รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถยนต์ส่วนบุคคล

“รถยนต์สาธารณะ” หมายความว่า

- 1) รถยนต์รับจ้างระหว่างจังหวัด ซึ่งได้แก่รถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคนที่ใช้รับจ้างระหว่างจังหวัด โดยรับส่งคนโดยสารได้เฉพาะที่นายทะเบียนกำหนด
- 2) รถยนต์รับจ้าง ซึ่งได้แก่รถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคน หรือรถยนต์สาธารณะอื่นนอกจากรถยนต์โดยสารประจำทาง

“รถยนต์บริการ” หมายความว่า รถยนต์บรรทุกคนโดยสารหรือให้เช่าซึ่งบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคน ดังต่อไปนี้

- 1) รถยนต์บริการธุรกิจ ซึ่งได้แก่รถยนต์ที่ใช้บรรทุกคนโดยสารระหว่างท่าอากาศยาน ท่าเรือเดินทะเล สถานีขนส่ง หรือสถานีรถไฟกับโรงแรมที่พักอาศัย ที่ทำการของผู้โดยสารหรือที่ทำการของผู้บริการธุรกิจนั้น
- 2) รถยนต์บริการทัศนอาจร ซึ่งได้แก่รถยนต์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวใช้รับส่งคนโดยสารเพื่อการท่องเที่ยว
- 3) รถยนต์บริการให้เช่าซึ่งได้แก่รถยนต์ที่จัดไว้ให้เช่าซึ่งมิใช่เป็นการเช่าเพื่อนำไปรับจ้างบรรทุกคนโดยสารหรือสิ่งของ

“รถยนต์ส่วนบุคคล” หมายความว่า

- 1) รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน
- 2) รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกินเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลที่มีน้ำหนักไม่เกินหนึ่งพันหกร้อยกิโลกรัม ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งเพื่อสินจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

ดังนั้น รถยนต์ ตามความหมายนี้จึงหมายถึง ยานพาหนะทุกชนิดที่มีล้อตั้งแต่ 3 ล้อขึ้นไป ซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น สำหรับใช้ในการขนส่งทางบก และหมายความรวมถึง รถพ่วงของรถนั้นด้วย ทั้งนี้เว้นแต่รถที่เดินบนราง ไม่ว่าจะป็นรถบรรทุก รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถยนต์โดยสาร รถสามล้อเครื่องโดยสาร เป็นต้น¹

3.1.1.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค

กฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการคุ้มครองผู้บริโภค คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

¹ ภัทธศักดิ์ วรรณแสง, เล่มเดิม, หน้า 13-14.

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

1) การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

การคุ้มครองผู้บริโภค โดยมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยเริ่มชัดเจนเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งก่อนหน้านั้นผู้บริโภคในประเทศไทยได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคหลายฉบับ และมีหน่วยงานในภาครัฐหลายแห่งเป็นผู้บังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย หากพิจารณากลไกของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยพบว่า กฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายมหาชนที่ให้อำนาจรัฐในการบังคับด้วยการควบคุมการดำเนินกิจการทางธุรกิจ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย และเป็นธรรมต่อประชาชนโดยทั่วไป หน่วยงานที่มีผู้รู้จักคุ้นเคยว่าเกี่ยวข้องกับงานคุ้มครองผู้บริโภคมีการประกาศใช้บังคับพร้อมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข หรือที่เรียกกันว่า อย. เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็เกิดหน่วยงานสังกัดสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีชื่อ สำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภค แต่อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมิได้ครอบคลุมงานที่หน่วยงานอื่นทำอยู่แล้ว แต่สามารถทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่ยังไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2541 มาตรา 21 จึงอาจกล่าวได้ว่า การคุ้มครองผู้บริโภคโดยกลไกกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐเป็นเรื่องป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยมีวิธีบังคับโดยโทษทางอาญา เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมาย²

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่กำหนดขอบเขตให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสินค้าหรือบริการทั่วไปในกรณีที่ไม่มีการบัญญัติไว้ โดยที่จะไม่แทรกแซงต่อกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ แต่ขณะเดียวกันก็มีการนำเอามาตรการกฎหมายของตนไปใช้ในกฎหมายเหล่านั้นด้วย โดยกำหนดให้มีการคุ้มครองผู้บริโภคสินค้าหรือบริการ 3 ด้าน คือ ด้านการโฆษณา มีคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ด้านฉลาก มีคณะกรรมการว่าด้วยฉลาก และด้านสัญญา มีคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเป็นผู้ดูแลให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคและกำกับดูแลผู้ประกอบการ

² สุขุม สุนนิตย์ ค เล่มเดิม. หน้า 17-18.

2) องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค อำนาจและหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ 7 ประการดังนี้³

1) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาดำเนินการต่อไป ผู้บริโภคที่ถูกเอาเปรียบหรือได้รับอันตรายจากสินค้าหรือบริการใด สามารถร้องเรียนได้ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2) ติดตามและสอดส่องพฤติการณ์ของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการใดๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

3) สนับสนุนหรือทำการศึกษาและวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น เพื่อที่จะได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้บริโภคได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ

4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษา เกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ

5) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพละมัย ประหยัด และใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

6) ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมส่งเสริมหรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ

7) ปฏิบัติการด้านอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมายที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

³ มัชฌนา พรหมพวงพันธ์. (2550). ปัญหาการฟ้องคดีให้ผู้ประกอบธุรกิจรับผิดชอบกับผู้บริโภค. หน้า 49-50.

3.1.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากรถยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง

การคุ้มครองผู้บริโภคจากรถยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่องนั้น จำต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือปลอดภัยจากการใช้รถยนต์ โดยศึกษามาตรการทางกฎหมายดังนี้

3.1.2.1 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา

มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญานั้น มีพื้นฐานของหลักกฎหมายสองประการประกอบกัน คือ หลักที่ว่าด้วยความรับผิดชอบในคำรับประกันสินค้า (Warranty) และหลักที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ในทางสัญญา (Privity of Contract) ซึ่งหลักความรับผิดชอบในทางสัญญานั้นเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของคู่สัญญาและมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญา ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายดังกล่าว จึงต้องนำกฎหมายทางสัญญาหรือทางละเมิดมาเป็นหลักในการฟ้องร้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญานั้น ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าจะต้องเป็นคู่สัญญากันเท่านั้นจึงจะมีสิทธิฟ้องร้องและเรียกร้องให้รับผิดชอบได้ ตามหลัก Privity of Contract ซึ่งหลักนี้แต่เดิมใช้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ที่มีพื้นฐานจากหลักปัจเจกชนนิยมและเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ที่ว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีอิสระที่จะตกลงหรือมีนิติสัมพันธ์อย่างใดก็ได้ กฎหมายจึงให้สิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ดังนั้นเมื่อทำสัญญาอย่างใดไว้ก็ต้องบังคับให้เป็นไปตามสัญญา ซึ่งปัจจุบันหลักนี้ไม่สามารถให้คุ้มครองผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ และปัจจุบันมีกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับสัญญาที่ไม่เป็นธรรมด้วย และควรมีการควบคุมสัญญา (Control of Contract)

1) การรับประกันสินค้า (Warranty)

การรับประกันสินค้า เป็นการสัญญาว่าจะรับผิดชอบหรือรับประกันอย่างหนึ่งอย่างใด โดยอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ก็ได้

(1) การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty)

การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นโดยการโฆษณาหรือวิธีอื่นใด และถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมิได้เป็นไปดังที่แสดงไว้ หากผู้ซื้อหลงเชื่อและได้รับความเสียหายจากการหลงเชื่อนั้น ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ขายตามสัญญา

(2) การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty)

การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันที่ผู้ขายพึงมีต่อผู้ซื้อ แต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าตามความเป็นจริงแล้ว ผู้ขายอาจไม่ได้รับรองเลยก็ตาม ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. ความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง

ความรับผิดชอบของผู้ขายในเรื่องความชำรุดบกพร่องนี้ ผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบด้วยการคืนราคาให้ผู้ซื้อชำระให้แก่ผู้ขายไปแล้ว นอกจากนี้ยังอาจต้องรับผิดชอบในผลแห่งความเสียหายที่ผู้ซื้อได้รับนอกจากราคาทรัพย์สินด้วยก็ได้ ตามมาตรา 215⁴

ข. ความรับผิดชอบในการรอนสิทธิ

ความรับผิดชอบในการรอนสิทธินี้เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายเหมือนกับความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่อง คือ แม้จะไม่ได้ตกลงกันให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ และแม้ผู้ขายไม่ทราบเหตุแห่งการรอนสิทธิ ผู้ขายก็ยังคงต้องรับผิดชอบ ซึ่งถือเป็นการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) อย่างหนึ่ง โดยการรอนสิทธิที่ทำให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันหลุดไปจากผู้ซื้อทั้งหมดหรือบางส่วน หรือตกอยู่ภายใต้บังคับสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่การใช้หรือเสื่อมความสะดวกในการใช้สอย หรือเสื่อมประโยชน์อันจะพึงได้แต่ทรัพย์สินนั้น ซึ่งผู้ซื้อไม่รู้เรื่องดังกล่าวในเวลาที่ทำการซื้อขาย เช่นนี้ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อในการรอนสิทธิดังกล่าว (มาตรา 479) เช่นกัน⁵

2) การให้ความคุ้มครองในข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

การให้ความคุ้มครองในข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้มีกฎหมายที่ให้คุ้มครองอยู่ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยศึกษารายละเอียด ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 สถาปบังคับได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสเอาเปรียบคู่สัญญาอีก

⁴ มาตรา 215 บัญญัติว่า “เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้เจ้าหนี้จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้.”

⁵ มาตรา 479 บัญญัติว่า “ถ้าทรัพย์สินซึ่งซื้อขายกันหลุดไปจากผู้ซื้อทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เพราะเหตุการรอนสิทธิก็ดี หรือว่าทรัพย์สินนั้นตกอยู่ในบังคับแห่งสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่การใช้ หรือเสื่อมความสะดวกในการใช้สอย หรือเสื่อมประโยชน์อันจะพึงได้แต่ทรัพย์สินนั้น และซึ่งผู้ซื้อหาได้ในเวลาซื้อขายไม่ก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบ.”

ฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม รัฐจึงได้มีการกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล โดยตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นมา กล่าวโดยสรุปคือ พระราชบัญญัตินี้ให้ศาลมีอำนาจที่จะปรับลดระดับความรุนแรงของการได้เปรียบกันทางสัญญาลงได้ตามสมควร โดยได้วางแนวทางในการใช้ดุลยพินิจของศาลไว้

(2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคทางด้านสัญญา เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกเอารัดเอาเปรียบในการทำสัญญากับผู้ประกอบการ โดยกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการมาตรฐานคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาขึ้น

3.1.2.2 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายละเมิด

ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ประกอบธุรกิจจำต้องอาศัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะละเมิดมาฟ้องคดีเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางแพ่ง มาตรา 420 เป็นกฎหมายที่ถือหลักความผิดตามทฤษฎีความผิด (Fault Theory) คือ ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้ได้ชัดเจนว่าจำเลย (ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ) ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหลักกฎหมายละเมิดมีหลักทฤษฎีทางกฎหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ ทฤษฎีรับภัยและทฤษฎีความผิด

1) ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk)

เดิมทฤษฎีรับภัยเป็นทฤษฎีกฎหมายระบบจารีตประเพณี (Common Law) มีหลักว่า บุคคลใดก็ตามก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่บุคคลนั้นทุกกรณีไป โดยไม่คำนึงถึงความผิดของผู้กระทำ

2) ทฤษฎีความผิด (Fault Theory)

แนวคิดทฤษฎีรับภัยได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบในความเสียหายจึงควรจะคำนึงถึงการกระทำผิด หรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำด้วย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้กับสภาพสังคมใน ส่วนองค์ประกอบของความรับผิดตามทฤษฎีความผิดมีอยู่ 2 ประการ คือ องค์ประกอบทางการกระทำ อันได้แก่ การกระทำโดยผิดกฎหมาย เป็นเหตุให้เขาได้รับความเสียหาย และในด้านองค์ประกอบทางจิตใจ ได้แก่ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อนั่นเอง

3.1.2.3 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดเด็ดขาดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า

สำหรับความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) เป็นผลมาจากทฤษฎีที่ว่า “ไม่มี ความรับผิดถ้าปราศจากความผิด” และได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่จะถูกยกเลิก มีการยอมรับ

หลักใหม่ว่า ในบางกรณีจำเลยจะต้องรับผิดชอบแม้ว่าจะมิได้กระทำผิดศีลธรรมและได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ซึ่งหลักใหม่นี้คือ หลักเรื่องความรับผิดชอบเด็ดขาด เรื่องภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) กฎหมายได้กำหนดภาระการพิสูจน์ที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด คือ กำหนดให้ผู้เสียหายพิสูจน์เพียงว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา (มาตรา 6) ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ถึงความปลอดภัยของสินค้า ในส่วนของเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ผู้ประกอบการจะเป็นผู้พิสูจน์เองว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย และหากผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบการได้ทำข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ล่วงหน้าก่อนความเสียหายจะเกิดขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวจะอ้างมาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบไม่ได้ (มาตรา 9)

หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนี้ เป็นความรับผิดชอบที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบแม้ผู้ผลิตจะขาดความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ผู้ผลิตก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เว้นแต่จะเข้าหลักยกเว้นที่ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ลักษณะพิเศษของหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) อยู่ที่ผู้เสียหายและผู้ผลิต เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับผิดชอบที่ระบุไว้ในสินค้าที่ชำรุดบกพร่องถือว่าไม่มีผลแต่ประการใด แต่การรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนี้โดยไม่มีเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดชอบไว้เลยย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ผลิต

3.1.3 มาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์

มาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์จำต้องศึกษาถึงองค์กรตรวจสอบและมาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ดังนี้

3.1.3.1 องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบและคุ้มครองผู้บริโภค

หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของกฎหมายหรือการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ซึ่งองค์กรที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันเกิดมาจากรถยนต์ของประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

1) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (Office of the Consumer Protection Board: OCP)

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

2) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (Thai Industrial Standards Institute: TISI)

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นองค์กรของรัฐ จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดและควบคุมมาตรฐาน โดยกำหนดให้มีการขออนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การออกกฎหมายกำหนดมาตรฐานเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดแก่ประชาชน หรือแก่กิจการอุตสาหกรรม หรือเศรษฐกิจของประเทศ บทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คือ การกำหนดมาตรฐาน ตรวจสอบ รับรองผลิตภัณฑ์ ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และร่วมกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศกับองค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ

3) มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค (Foundation for Consumers)

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค เป็นองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของเอกชน ส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริโภคและองค์กรผู้บริโภคต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ส่งเสริมการศึกษา การวิจัยและเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคทางด้าน เครือข่ายมาตรฐานรถยนต์ ซึ่งการกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงดำเนินคดีแทนผู้บริโภคในชั้นศาลไม่ได้⁶

4) ราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (The Royal Automobile Association of Thailand Under Royal Patronage)

ราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้บริการแก่สมาชิกเกี่ยวกับยานยนต์ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยร่วมกับสมาคมรถยนต์ในต่างประเทศ ซึ่งการให้บริการแก่สมาชิกของราชยานยนต์สมาคมแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ ราชยานยนต์สมาคมฯ ยังให้ความร่วมมือต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเป็นหน่วยงานในการตรวจสอบปัญหาของยานยนต์ที่มีการร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย⁷

⁶ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. (2547). แนะนำมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2551, จาก <http://www.consumerthai.org/about.html>

⁷ วีรศักดิ์ วรรณตานนท์. (2551). ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยานยนต์ใหม่ที่มีความชำรุดบกพร่อง: ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา. หน้า 58-59.

5) สถาบันยานยนต์ (Thailand Automotive Institute: TAI)

สถาบันยานยนต์ เป็นองค์กรอิสระซึ่งก่อตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี โดยความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ และเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน ในตลาด โลกให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงาน และมีความเป็นอิสระในตัวเองเท่าที่กฎหมายจะเอื้ออำนวย ภารกิจหลักของสถาบันยานยนต์⁸

3.1.3.2 มาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัย

การตรวจสอบในระบบผลิตรถยนต์ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1) การตรวจสอบชิ้นส่วนที่มาประกอบเป็นรถยนต์ เป็นการตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพของชิ้นส่วนที่ผู้ผลิตชิ้นส่วนได้ผลิตขึ้นว่าได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีลักษณะที่จะต้องควบคุมโดยทั่วไป คือ ขนาดรูปร่าง น้ำหนัก ความแข็งแรงของวัสดุ ความทนทานต่อสภาพต่างๆ เพราะชิ้นส่วนที่ไม่ได้มาตรฐานแม้เพียงชิ้นเดียวก็จะทำให้รถยนต์ทั้งคันไม่ได้มาตรฐานไปด้วย ดังนั้น การควบคุมคุณภาพในการผลิตจะต้องกระทำตั้งแต่ตอนที่ยังเป็นชิ้นส่วน เพื่อไม่ให้มีข้อเสียในกระบวนการผลิต

2) การตรวจสอบคุณภาพรถสำเร็จรูป (Final Inspection) ที่ผ่านการประกอบจากสายพานลำเลียงทุกคันจะถูกตรวจสอบคุณภาพ ตามรายการต่างๆ ที่ระบุไว้ในมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งหน่วยงานประกันและควบคุมคุณภาพจะเป็นผู้กำหนด ซึ่งหลักเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพขั้นสุดท้ายนั้นมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) ความเรียบร้อยภายนอก โดยดูจากความเรียบร้อยในการประกอบรอยดำหนา การพ่นสีและการรื้อซ่อม
- (2) การติดเครื่องยนต์ โดยรถติดเครื่องได้ การวิ่งปกติ การฟังเสียงเครื่องยนต์เพื่อหาสิ่งผิดปกติ
- (3) ระบบไฟฟ้า โดยตรวจจากไฟหน้า ไฟเลี้ยว ไฟเบรก ไฟสัญญาณทั้งหมด รวมถึงแตรและเรือนไมล์
- (4) ระบบเบรก ทั้งเบรกหน้าและเบรกหลัง
- (5) ระบบบังคับเลี้ยว และความคล่องตัว
- (6) การควบคุมมลพิษจากไอเสีย

⁸ ตามคำสั่งกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 314/2541 ลงวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2541.

⁹ สัมพันธ์ อรัญนารถ และ ประยุทธ์ ชุมพล. (2553). การตรวจสอบคุณภาพรถสำเร็จรูป (Final Inspection). สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2553, จาก http://guru.sanook.com/enc_preview.php?id=2951&title

นอกเหนือจากการตรวจสอบคุณภาพในขั้นสุดท้ายแล้ว ผู้ผลิตยังได้กำหนดให้มีการตรวจสอบและยืนยันมาตรฐานของงานที่มีคุณภาพในทุกขั้นตอน โดยจัดเป็นกิจกรรมเพื่อควบคุมคุณภาพไว้ในการทำงานขั้นตอนต่างๆ เช่น 5ส. คิว.ซี.ซี. (QCC; Quality Control Circle) ที.พี.เอ็ม. (TPM; Total Productive Maintenance) ไอ.อี (IE; Industrial Engineering) เป็นต้น

3.1.4 มาตรการเยียวยาความเสียหาย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีการกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหาย ดังต่อไปนี้

3.1.4.1 การเปลี่ยนสินค้า (Replace)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 41 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนสินค้าใหม่ให้แก่ผู้บริโภคแทนการแก้ไขซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงลักษณะของสินค้าที่อาจเปลี่ยนแปลงทดแทนกันได้¹⁰

3.1.4.2 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้ ผู้บริโภคสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนซึ่งรวมถึงค่าเสียหายได้ และหากเป็นกรณีกฎหมายลักษณะละเมิดก็สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้เช่นกัน

3.1.4.3 การคืนสินค้า (Refund)

มาตรการในการคืนราคาค่าสินค้านี้ จะเกิดขึ้นจากการตกลงกันระหว่างคู่สัญญา หากเป็นกรณีก่อนที่จะมีการดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาล มักจะเป็นมาตรการที่ใช้ควบคู่กับมาตรการคืนสินค้า (Return)¹¹

3.1.4.4 การเรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่ได้จำหน่าย (Recall Product Market)

มาตรการในการเรียกคืนสินค้าเป็นมาตรการที่ผู้ประกอบการใช้บังคับเอง โดยเมื่อผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าของตนเกิดความบกพร่อง ผู้ประกอบธุรกิจจะเป็นผู้เรียกสินค้าที่บกพร่องคืนจากผู้บริโภคที่ซื้อสินค้านั้นไป แต่ประเทศไทยมาตรการในการเรียกคืนสินค้านั้น ผู้ประกอบธุรกิจจะไม่นำมาใช้ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดมาตรการในการเรียกคืนสินค้าเป็นมาตรการทางปกครองของหน่วยงานของรัฐในการใช้บังคับผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยออกมา

¹⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. มาตรา 41.

¹¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 43(1).

จำหน่ายในท้องตลาด ตลอดจนกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการเรียกเก็บสินค้าออกจากตลาด (Product Recall Market)

3.1.4.5 การให้ใช้ราคา

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีการรับคืนสินค้าได้ โดยการรับคืนสินค้าเป็นมาตรการหลังจากที่มีคำพิพากษาของศาลแล้ว ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 43 (1) ซึ่งกำหนดให้ศาลที่ได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้บริโภคหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ หากปรากฏว่าสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม ซึ่งสินค้านั้นได้จำหน่ายไปแล้ว หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจประกาศและรับสินค้าคืนเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด¹²

3.1.4.6 ห้ามผลิต ห้ามนำเข้าและการทำลายสินค้า

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 43 ได้กำหนดว่า ถ้าสินค้านั้นไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้มีความปลอดภัยได้ ศาลจะมีคำสั่งห้ามผู้ประกอบธุรกิจผลิตหรือนำเข้าสินค้านั้นก็ได้ และหากเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้าที่เหลือไว้เพื่อจำหน่ายต่อไป ให้ศาลมีอำนาจสั่งผู้ประกอบธุรกิจทำลายสินค้าที่เหลือนั้นด้วย¹³

3.1.5 มาตรการดำเนินคดีและการระงับข้อพิพาท

มาตรการดำเนินคดีและการระงับข้อพิพาทเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น จากกรณีที่รถยนต์มีความชำรุดบกพร่อง จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยมีการระงับข้อพิพาทอยู่หลายวิธีด้วยกัน ทั้งวิธีการที่มีกฎหมายบัญญัติไว้และวิธีการที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติแต่คู่กรณีได้ตกลงกันให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นๆ ซึ่งมาตรการในการระงับข้อพิพาทในประเทศไทยมีดังนี้

3.1.5.1 การเจรจาไกล่เกลี่ย (Mediation and Negotiation)

การไกล่เกลี่ยเป็นการระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งที่คู่กรณีตกลงให้คนกลางเข้ามาช่วยให้การเจรจากันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นไปอย่างฉันทามิตร การทำหน้าที่ของคนกลางนี้จะไม่เข้าไปเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท แต่อาจจะเข้าร่วมเจรจา หรือให้ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางใดๆ เพื่อจะให้ข้อขัดแย้งนั้นกลับเข้าสู่ความเข้าใจกันระหว่างคู่กรณี ส่วนการตัดสินใจใน

¹² แหล่งเดิม.

¹³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 43(2).

การระงับข้อพิพาทยังเป็นของคู่กรณี¹⁴ กระบวนการระงับความขัดแย้ง หรือข้อพิพาท โดยสันติวิธี แบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประนีประนอมยอมความ มี 2 ประเภท คือ

- 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล (Court Annexed Conciliation or Mediation)
- 2) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล (Out-of-Court Conciliation or Mediation)

3.1.5.2 การดำเนินการโดยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การดำเนินการโดยอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งที่คู่กรณีประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงการฟ้องคดีต่อศาล โดยคู่กรณีสมัครใจตั้งบุคคลที่สามที่เป็นกลางขึ้นทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น กฎหมายของประเทศไทยหลายฉบับมีการบัญญัติให้คู่กรณีต้องนำข้อพิพาทอันเกิดจากการปฏิบัติตามกฎหมายเข้าสู่วิธีการอนุญาโตตุลาการด้วย ซึ่งกฎหมายที่มีลักษณะเช่นนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการกิจการอันเป็นสาธารณะซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวพันหลักของอนุญาโตตุลาการทั่วไป

3.1.5.3 การดำเนินคดีในศาล (Proceeding in Court)

การดำเนินคดีในศาลเป็นมาตรการที่มีกฎหมายกำหนดไว้ โดยมีการกำหนดวิธีการฟ้องคดีไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งการดำเนินการฟ้องคดี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติเรื่องอำนาจการดำเนินคดีแทนไว้ในมาตรา 39 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าการดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคส่วนรวม คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการ โดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการหรือข้าราชการในสำนักคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ในศาล และเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้วให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วย และในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง”

¹⁴ ฉัชชา น้อยเชื้อเวียง. (2541). ปัญหาอำนาจศาลที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ. หน้า 8.

3.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ของต่างประเทศ

เนื่องจากความปลอดภัยในรถยนต์นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริโภคโดยทั่วไป เพราะรถยนต์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการคมนาคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ โดยศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาศึกษาและนำมาปรับใช้กับกฎหมายของไทยให้เกิดประโยชน์และมีความเหมาะสม โดยศึกษารายละเอียดดังนี้

3.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคในแต่ละประเทศ จะแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ โดยออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากสินค้า และได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรมในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น

3.2.1.1 การคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ

การคุ้มครองผู้บริโภคนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประชาชนในประเทศ จึงจำเป็นต้องศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้กับกฎหมายของไทยอย่างเหมาะสม โดยศึกษารายละเอียดดังนี้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิของตนเองเป็นอย่างมาก ดังนั้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนเอง จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การรวมตัวจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายเป็นอย่างมาก โดยจะแบ่งตามชนิดและประเภทของผู้บริโภค ประกอบกับการจัดตั้งองค์กรในการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถทำได้ง่าย ดังนั้นถึงแม้จะมีโดยมีหน่วยงานของรัฐบาล หรือองค์การของรัฐบาลในระดับสหพันธรัฐ (Federal) และมลรัฐ (States) เป็นผู้จัดระเบียบ

2) ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่เน้นบทบาทของรัฐมากกว่าการให้ผู้บริโภคคุ้มครองตนเองหรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย โดยใช้มาตรการทางกฎหมายผ่านระบบบริหารและใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือในการกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยในปี ค.ศ. 1994 สภาได้ออกกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค กล่าวคือ ให้ผู้บริโภคมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้โดยไม่จำเป็นต้องนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของตน เพียงแต่นำสืบว่ามีความบกพร่องในผลิตภัณฑ์ และความ

เสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องนั้น นับได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีแพ่งเพื่อชดเชยค่าเสียหายและได้รับการเยียวยาโดยวิธีการนำสืบที่แตกต่างจากคดีละเมิดทั่วไป

3.2.1.2 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคที่มีลักษณะเป็นสมาคมหรือสมาพันธ์ระดับชาติต่างมีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภค และมีทั่วไปในทุกมลรัฐ แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีเพื่อผู้บริโภค เพราะคดีเหล่านี้หากไม่ฟ้องโดยผู้เสียหายก็อาจให้ Attorney General หรืออัยการของรัฐหรือสหพันธรัฐฟ้องร้องให้ได้ ส่วนองค์กรภาคธุรกิจเอกชน เช่น Better Business Bureau (BBB) ก็มีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นกันในแง่ของการรับเรื่องราวที่ผู้บริโภคร้องเรียนและดำเนินการประสานกับธุรกิจที่ถูกร้องเรียนเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาก่อนถึงขั้นตอนการฟ้องร้องคดีกัน โดย BBB มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบพฤติกรรมของธุรกิจด้วยกัน และเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำรงความเป็นธรรมในตลาดที่มีการแข่งขัน¹⁵

2) ประเทศญี่ปุ่น

ปัจจุบันองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ The Japan Consumer Information Center (JCIC) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น National Center for Consumer Affairs (NCCA) ทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค รวมทั้งกระจายข้อมูลไปยัง Consumer Center ในท้องถิ่น โดยทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์และระงับข้อพิพาทที่ผู้บริโภคประสบปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจในพื้นที่โดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย¹⁶

3.2.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากรถยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากรถยนต์ที่มีความชำรุดบกพร่อง จำต้องศึกษาถึง มาตรการทางกฎหมายเพื่อสามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรม โดยศึกษารายละเอียดดังนี้

¹⁵ สุขุม สุภนิษฐ์ ง (2545). เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกรัฐสภา เล่มที่ 7 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. กรณีศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักรอังกฤษ. หน้า 71-73.

¹⁶ แหล่งเดิม.

3.2.2.1 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายสัญญา

หลักกฎหมายสัญญา (Warranty) นั้น ผู้ที่จะอ้างหลักนี้ได้จะต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญา คือเป็นคู่สัญญานั่นเอง ถ้าไม่ใช่คู่สัญญาที่ไม่สามารถนำหลักกฎหมายสัญญามาใช้บังคับได้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

สาระสำคัญของความรับผิดในหลักนี้อยู่กับคำรับประกันสินค้าและความไว้วางใจของโจทก์ที่มีต่อคำรับประกันที่ผู้ผลิตได้แสดงไว้ การที่จะบังคับคดีให้จำเลยรับผิดได้ โจทก์จึงมีภาระต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า คนได้รับหรือรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าที่จำเลยได้แสดง โดยชัดแจ้งและเชื่อถือไว้ใจตามคำรับประกัน หรืออย่างน้อยต้องพิสูจน์ถึงความรู้ของตนเกี่ยวกับคำรับประกันและต้องพิสูจน์ว่า คำรับประกันที่แสดงเช่นนั้นผิดพลาดและเพราะเหตุแห่งความผิดพลาดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ เมื่อโจทก์พิสูจน์ได้ดังนี้แล้ว ผู้ผลิตหรือจำเลยจะต้องรับผิด

2) ประเทศญี่ปุ่น

การฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญานั้นสามารถกระทำได้โดยอาศัยหลักกฎหมายในมาตรา 570¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องของความรับผิดในกรณีความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Latent Defect) และมาตรา 415¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องของการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง (Imperfect Performance) ซึ่งตามมาตรา 570 นั้น ผู้ซื้อสามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดในกรณีที่สินค้าที่ขายนั้นมีความชำรุดบกพร่องที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ได้ในขณะที่รับมอบสินค้าและผู้ซื้อไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าว โดยอาจฟ้องเพื่อเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหาย เนื่องจากการฟ้องให้รับผิดตามสัญญา ดังนั้นผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ขายจึงไม่อาจฟ้องร้องผู้ขายได้ และความรับผิดของผู้ขายตามมาตรา 570 นี้ไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือ Consequential Loss อื่นๆ

¹⁷ Article 570 provides:

"If any latent defect exists in the object of the sale, the provisions of Article 566 shall apply mutatis mutandis, except in the case of compulsory sale by official auction."

¹⁸ Article 415 provides:

"If an obligor fails to effect performance in accordance with the tenor and purport of the obligation, the obligee may demand compensation for harm; the same shall apply in case where performance becomes impossible for any cause for which the obligor is responsible."

3.2.2.2 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายละเมิด

หลักกฎหมายละเมิดนั้นเกิดจากกรณีที่ไม่สามารถเรียกร้องในทางสัญญาได้ กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กันในทางสัญญา จึงทำให้ต้องนำกฎหมายในเรื่องละเมิดมาปรับใช้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

เดิมความรับผิดในกฎหมายลักษณะละเมิดในประเทศสหรัฐอเมริกามีผลบังคับแก่คู่กรณีต่อเมื่อจำเลยต้องมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อ โจทก์ ซึ่งมีหน้าที่เกิดจากความสัมพันธ์กันตามกฎหมาย เช่น ความผูกพันในฐานะคู่สัญญา ปัจจุบันหลักทั่วไปของความรับผิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) บัญญัติอยู่ใน The Restatement (Second) of Torts (1965) มาตรา 282 ได้ให้ความหมายของความประมาทเลินเล่อไว้ว่า “ความประพฤติ (Conduct) ที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย สำหรับการปกป้องบุคคลอื่นต่อความเสี่ยงของภัยอันตราย โดยไม่มีเหตุสมควร (Unreasonable risk of harm) มาตรฐานของความประพฤติที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตาม คือ มาตรฐานของบุคคลที่มีความระมัดระวังตามสมควรภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น”

2) ประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นผู้เสียหายอาจฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดในทางละเมิดได้ตามความในมาตรา 709 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น¹⁹ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความผิด “Fault” ของผู้ผลิตหรือผู้ขาย คือ ต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายกระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหาย โดยปกติแล้วศาลญี่ปุ่นถือว่าโจทก์จะต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็น โดยปราศจากความสงสัย (Beyond a Reasonable Doubt) ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ แม้ว่าศาลจะพยายามลดภาระในการพิสูจน์ของผู้เสียหายในเรื่องนี้ด้วยการกำหนดหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายโดยเข้มงวด แต่ก็ยังเป็นภาระที่ค่อนข้างยุ่งยากแก่ผู้เสียหายอยู่ดี

3.2.2.3 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดเด็ดขาดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า

มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายความรับผิดเด็ดขาดนั้น ในหลายๆ ประเทศนำหลักนี้มาใช้ เนื่องจากหลักกฎหมายละเมิดนั้น ผู้เสียหายนำสืบพิสูจน์ได้ยากประกอบกับ

¹⁹ Article 709 provides:

“A person who intentionally or negligently violates a right of another person shall be liable for damages resulting therefrom.”

ข้อมูลการผลิตต่างๆ อยู่ที่ผู้ประกอบการจึงเป็นการยากที่จะนำสืบได้ว่าผู้ประกอบการมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ จึงทำให้มีการนำความรับผิดเด็ดขาดมาใช้บังคับ

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักความรับผิด โดยเคร่งครัดมีการบัญญัติอยู่ใน The Restatement (Second) of Torts (1965) มาตรา 402A²⁰ ซึ่งมลรัฐเกือบทั้งหมดภายในประเทศสหรัฐอเมริกาต่างนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของมลรัฐเพื่อใช้บังคับแก่ความรับผิดทางละเมิดที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง

2) ประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่น มีการนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้เนื่องจากเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสลับซับซ้อนมาก ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตก็อยู่ในความรู้และความครอบครองของผู้ผลิตแต่เพียงผู้เดียวเกือบทั้งหมดจึงเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะนำสืบได้ว่า ผู้ผลิตนั้นกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อ หรือความผิด (Fault) ของผู้ผลิต หรือผู้ขาย แต่ความรับผิดเด็ดขาดนี้ไม่ใช่ “Absolute Liability” กล่าวคือ ผู้เสียหายยังคงต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง และความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเป็นผลมาจากความชำรุดบกพร่อง

²⁰ Section 402A of The Restatement (Second) of Torts (1965) provides:

“Special Liability of Seller of Product for Physical Harm to User of Consumer

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer of to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user of consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product, and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

(2) The rule stated in Subsection (1) applies although

(a) the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and

(b) the user or consumer has not bought the product from or entered into any contractual relation with the seller.”

3.2.2.4 มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษากฎหมายของต่างประเทศ ดังนี้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความรับผิดในผลิตภัณฑ์นี้พัฒนามาจากความรับผิดทางละเมิด โดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) และพัฒนาต่อมาเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้เกิดมาจากการแสดงความคิดเห็นผ่านทางบทความและข้อเขียนทางกฎหมายของนักกฎหมายที่สนับสนุนให้ศาลนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในทางละเมิดมาใช้ กับคดีความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง

2) ประเทศญี่ปุ่น

ในปี ค.ศ. 1994 ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้ Product Liability Law (Law No. 85, 1994) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 โดยได้เปลี่ยนแนวคิดจาก Conduct-Based Liability (ซึ่งจะต้องมีการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย) มาเป็น Product Defect-Based Liability ที่เน้นถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ผลิต โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาอีกต่อไปว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการที่สินค้าชำรุดบกพร่องหรือไม่ ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องของความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability)

3.2.3 มาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์

มาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์จำเป็นต้องศึกษาถึงองค์กรที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบความปลอดภัยรวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภค และการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ โดยศึกษารายละเอียดดังนี้

3.2.3.1 องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบและคุ้มครองผู้บริโภค

องค์กรที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบและคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ ดังนี้

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีพื้นที่ที่กว้างขวางมาก และประชาชนมีความรู้ในเรื่องสิทธิของตนเป็นอย่างดี หน้าที่ของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลสหพันธรัฐหรือรัฐบาลมลรัฐมีหน้าที่ควบคุมกำกับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยสิทธิของพลเมืองอาจถูกจำกัดได้เท่าที่

เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนทั่วไปเท่านั้น²¹ ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันเรียกร้องให้รัฐบาลจัดตั้งองค์กรต่างๆ ในการรับรองสิทธิของผู้บริโภค และดูแลผู้บริโภคภายในสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ประชาชนยังมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคของตนเอง

2) ประเทศญี่ปุ่น

องค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น ได้แก่ The Japan Consumer Information Center (JCIC) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น National Center for Consumer Affairs (NCCA) ทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค รวมทั้งกระจายข้อมูลไปยัง Consumer Center ในท้องถิ่น โดยทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์และระงับข้อพิพาทที่ผู้บริโภคประสบปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจในพื้นที่โดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย²²

3.2.3.2 มาตรการในการตรวจสอบความปลอดภัย

การตรวจสอบความปลอดภัยของต่างประเทศนั้น มีการนำการทดสอบการชนหรือการทำ Crash Test เป็นกระบวนการตรวจสอบความปลอดภัยของรถยนต์ที่กระทำกันมานาน ผู้ผลิตรถยนต์ต้องมีการทดสอบการชนก่อนผลิตรถยนต์รุ่นนั้นๆ ออกสู่ตลาด เพื่อให้ผ่านตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยของรัฐบาลในประเทศที่กำหนดมาตรฐานรถยนต์รุ่นนั้น แต่ไม่ใช่ทุกประเทศที่จะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ด้านความปลอดภัยของตัวถัง และข้อกำหนดในแต่ละประเทศก็ยังคงมีความแตกต่างกันไป ดังนั้น การตรวจสอบข้อมูลการทดสอบการชนของรถยนต์แต่ละรุ่น จะต้องพิจารณาคำว่า เป็นหลักเกณฑ์ของประเทศใด ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลการทดสอบการชนโดยผู้ผลิตรถยนต์รายใหญ่ๆ ในระหว่างขั้นตอนการพัฒนาพัฒนายานยนต์นั้นมีหลาย 10 ปีมาแล้ว แต่การทดสอบโดยองค์กรรัฐบาล เริ่มมีในประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี 1978 และพบว่าตั้งแต่มีการเผยแพร่ผลการทดสอบให้สาธารณชนรับรู้ ตัวเลขการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ลดลงอย่างมาก ส่วนหนึ่งมาจากประชาชนมีโอกาเลือกใช้รถยนต์ที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีมาตรฐานความปลอดภัยเพียงพอ แสดงถึงประโยชน์ของการบริโภคข่าวสารอย่างแท้จริง นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วก็มีในยุโรปซึ่งเริ่มทำการทดสอบมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 ส่วนออสเตรเลียเริ่มเผยแพร่มาตั้งแต่ปี 1993 และในประเทศญี่ปุ่นก็เริ่มขึ้นในปี 1996

การทดสอบการชนนั้นจะทดสอบโดยการชนด้านหน้าเต็มคัน (Full Frontal Crash) กับวัตถุขวางกั้นที่ไม่ยุบตัวและการชนด้านหน้าแบบเฉียงหรือแบบครึ่งคัน (Offset Frontal Crash) ซึ่งมีทั้งปะทะกับวัตถุขวางกั้นแบบไม่ยุบตัว และแบบยุบตัวได้ และการชนด้านข้าง

²¹ สุขุม สุภนิศย์ ค เล่มเดิม. หน้า 53-54.

²² สุขุม สุภนิศย์ ง เล่มเดิม. หน้า 17.

(Side Impact Test) ซึ่งทั้งแบบเฉียงที่ใช้ในสหรัฐอเมริกาและแบบตรงที่ใช้ในประเทศญี่ปุ่นและยุโรป นอกจากนี้ระดับความสูงของวัตถุที่สิ่งเข้าชนก็ยังคงแตกต่างกันไปด้วย

การทดสอบในแต่ละแบบนี้แตกต่างกัน กล่าวคือ การชนด้านหน้าเต็มคัน (Full Frontal Crash) จะมีพื้นที่ที่รับแรงกระแทกของตัวรถยนต์มาก ดังนั้น ตัวรถยนต์จะเสียหายน้อย แต่ความเร่งซึ่งเกิดขึ้นที่หุ่นทดสอบจะอยู่ในระดับสูง วิธีนี้จึงมีความเหมาะสมในการประเมินอุปกรณ์ป้องกันผู้ขับและผู้โดยสาร เช่น เข็มขัดนิรภัย หรือถุงลมนิรภัยว่ามีประสิทธิภาพดีเพียงใด ส่วนการชนด้านครึ่งคัน (Offset Frontal Crash) จะมีพื้นที่ด้านหน้ารถยนต์รับแรงกระแทกเพียงครึ่งเดียวโดยทั่วไป จะใช้พื้นที่ประมาณ 40% เข้าปะทะ วิธีนี้มีประโยชน์มากในการประเมินว่า โครงสร้างของรถยนต์สามารถรับแรงปะทะ โดยไม่ทำให้ห้องโดยสารผิดรูปได้ดีเพียงใด เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการบาดเจ็บจากการที่ชิ้นส่วนของรถยนต์ เช่น พวงมาลัย แผงหน้าปัด พื้นที่วางเท้า พุงเข้าปะทะผู้ขับ ส่วนการชนด้านข้าง (Side Impact Test) ระดับความสูงของวัตถุที่สิ่งเข้าชน มีผลต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อตัวรถยนต์ ในยุโรป แรกเริ่มใช้ความสูง 260 มิลลิเมตร แต่มาตรฐานล่าสุดที่บังคับใช้มีการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างในปี 2000 ความสูงได้ถูกปรับเพิ่มเป็น 300 มิลลิเมตร ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อตัวรถยนต์มากขึ้น

การประเมินว่าผลการทดสอบเป็นอย่างไรนั้นดูจากปัจจัยหลายประการประกอบกัน ทั้งการผิดรูปของห้องโดยสาร และแรงที่เกิดขึ้นต่อหุ่นทดสอบ รถยนต์ที่มีโครงสร้างตัวถังแข็งแรงมากจนห้องโดยสารไม่ผิดรูป แรงจากการปะทะส่วนใหญ่จะถ่ายทอดไปยังผู้โดยสารในรถยนต์ ทำให้มีโอกาสเกิดการบาดเจ็บรุนแรงได้ ซึ่งเป็นการบาดเจ็บจากการเปลี่ยนความเร่งอย่างฉับพลัน และในทางตรงข้ามรถยนต์ที่มีโครงสร้างตัวถังไม่แข็งแรงพอ ตัวรถยนต์ก็จะยุบเข้าไปกระแทกเข้ากับผู้ขับและผู้โดยสาร จนเกิดการบาดเจ็บเพราะการกระทบกระแทกได้เช่นกัน ผู้ผลิตจึงต้องออกแบบรถยนต์ให้สามารถดูดซับแรงกระแทกได้มากพอ ขณะที่โครงสร้างตัวถังส่วนสำคัญ คือ บริเวณห้องโดยสารต้องคงสภาพได้ดีเช่นกัน ดังนั้นการดูภาพรถยนต์ภายหลังการชนอย่างเดียว จึงแทบไม่สามารถบอกอะไรได้เลย

หุ่นทดสอบในรถยนต์ปัจจุบันมักใช้หุ่นที่มีโครงสร้างหุ้มด้วย PVC มีการติดตั้ง AC-CELEROMETER และ LOAD SCALE ไว้ภายใน มีน้ำหนักรวมใกล้เคียงกับมนุษย์จริง และมีหลายขนาดให้เลือก ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ โดยจะพิจารณาประเมินจากความบาดเจ็บในแต่ละส่วนดังนี้

1) ส่วนศีรษะ ตรวจสอบจากค่า Head Injury Criteria ค่าที่น้อยกว่า 500 ถือว่าดีมาก ค่า 500-1000 ถือว่าใช้ได้ ค่า 1000-1500 แสดงว่ามีโอกาสเกิดการบาดเจ็บที่ศีรษะ ค่าที่มากกว่า 1500 แสดงการบาดเจ็บที่รุนแรง

2) หน้าอก ดูจากความเร่งที่กระทำกับหน้าอก ค่าที่น้อยกว่า 45g อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก ค่าระหว่าง 45-60g ถือว่าดี ค่าระหว่าง 60-75g ถือว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดการบาดเจ็บที่หน้าอก ค่าที่มากกว่า 75g แสดงว่าโอกาสที่หน้าอกจะได้รับอันตรายสูงมาก

3) กระดูกเชิงกรานและท่อนขา วัดจากแรงปะทะที่มากระทำ ยังมีค่าสูง โอกาสที่จะเกิดการบาดเจ็บก็จะสูงตาม

มาตรฐานในแต่ละประเทศ ในปัจจุบัน หลายประเทศเริ่มแก้ไขมาตรฐานการชน โดยให้ความเร็วของการแล่นทดสอบสูงขึ้น เช่น ในมาตรฐานใหม่ของยุโรปที่บังคับใช้ตั้งแต่ปี 1999 ถือว่าเป็นมาตรฐานความปลอดภัยที่เข้มงวดที่สุดในโลก และยังมีมุ่งเน้นไปที่ความปลอดภัยจากการชนด้านข้างมากกว่าเดิมด้วย เนื่องจากถ้าไม่นับการชนจากด้านหน้าครึ่งคัน (47.8%) แล้ว การชนจากด้านข้างถือเป็นอันดับ 2 ที่ก่ออันตรายต่อผู้ใช้รถยนต์ นอกจากการทดสอบโดยหน่วยงานของรัฐบาลแล้ว ในแต่ละประเทศอาจจะมีหน่วยงานอิสระที่ทำการทดสอบโดยอาจใช้มาตรฐานที่สูงกว่าข้อกำหนดโดยรัฐบาลด้วย²³

3.2.4 มาตรการเยียวยาความเสียหาย

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องหรือเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงควรมาตรการเยียวยาความเสียหายเพื่อความเป็นธรรมและเหมาะสม

3.2.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากความชำรุดบกพร่อง ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย ดังนี้ การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า การเปลี่ยนสินค้า การคืนสินค้า การเรียกคืนสินค้า การคืนราคาสินค้า การชดเชยราคาสินค้าใหม่ทดแทน รวมถึงการเรียกค่าเสียหายต่างๆ ทั้งค่าเสียหายธรรมดา (ค่าเสียหายตามความเป็นจริง) ค่าเสียหายในทางธุรกิจ เป็นต้น

1) การซ่อมแซมความบกพร่องของสินค้า (Repair)

มาตรการในการซ่อมแซมสินค้า ซึ่งมาตรการในการซ่อมแซมความเสียหายนี้ ถือเป็นมาตรการแรกในการเยียวยาความเสียหายโดยสินค้ามีคุณภาพไม่เป็นไปตามคำรับประกันของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย โดยรัฐบาลบัญญัติเฉพาะจะกำหนดไว้ในเรื่องการรับประกันเต็มรูปแบบ (Full

²³ Club4g. (2553). เทคโนโลยียานยนต์. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2553, จาก

Warranty) ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้รับประกันไม่มีการตกลงเรื่องการรับประกันกับผู้ซื้อโดยตรง และได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการรับประกันไว้

2) การเปลี่ยนสินค้า (Replace)

มาตรการในการเปลี่ยนสินค้า ได้กำหนดให้เป็นมาตรการต่อจากการซ่อมแซมยานยนต์ คือ หากผู้ผลิตไม่สามารถดำเนินการซ่อมแซมสินค้าให้ได้มาตรฐานตามที่ได้ให้คำรับประกันไว้ ผู้ซื้อสามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตทำการเปลี่ยนสินค้าใหม่ให้แก่ตนก็ได้ การเรียกร้องให้ผู้ผลิตทำการเปลี่ยนสินค้าให้แก่ผู้ซื้อใหม่นี้เป็นสิทธิของผู้ซื้อโดยเฉพาะ

3) การเรียกคืนสินค้า (Recall)

มาตรการในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค เพื่อที่จะดำเนินการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าภายหลังจากที่สินค้าได้มีการจำหน่ายแก่ผู้บริโภคแล้ว คือ การนำสินค้าที่ได้จำหน่ายไปยังผู้บริโภคกลับคืนมา

4) การคืนเงินค่าสินค้า (Refund)

การคืนเงินค่าสินค้า หากไม่สามารถทำการซ่อมแซมให้ได้มาตรฐานตามคำรับประกันของตนได้ ให้คืนเงินค่าสินค้า โดยสิทธิในการเลือกนี้เป็นการเลือกกระหว่างรับเงินค่าสินค้าคืน (Refund) หรือเปลี่ยนสินค้าใหม่ (Replace) โดยการคืนเงินค่าสินค้านี้ ผู้ผลิตจะดำเนินการคืนเงินค่าสินค้าให้แก่ผู้บริโภค โดยหักค่าเสื่อมราคาจากการใช้สินค้านั้นก่อน

5) การเรียกค่าเสียหาย (Damages)

การเรียกค่าเสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถแบ่งออกเป็นค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) สำหรับค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายที่ตามปกติศาลจะสั่งให้จ่ายแก่ผู้เสียหายเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ได้รับ

3.2.4.2 ประเทศญี่ปุ่น

ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิดชอบ

(1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ

Product Liability Law, Article 3 ของประเทศญี่ปุ่นนั้นบัญญัติว่า ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาตามความในกฎหมายฉบับนี้ คือความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง แต่ Product Liability Law ก็ไม่ได้กำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนเอาไว้ว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบมาก

น้อยเพียงใด ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการทำละเมิด²⁴

(2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

Product Liability Law, Article 3 ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้แต่เพียงว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเองนั้น ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ แต่กฎหมายญี่ปุ่นก็ไม่ได้กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าทรัพย์สินใดที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ Product Liability Law ดังนั้นแม้เป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการค้าก็ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างจาก EC Directive

3.2.5 มาตรการดำเนินคดีและการพิสูจน์ค่าเสียหาย

มาตรการดำเนินคดีและการพิสูจน์ค่าเสียหาย จำต้องศึกษารายละเอียดดังนี้

3.2.5.1 มาตรการดำเนินคดี

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคสามารถเรียกร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเทศแตกต่างกันดังนี้

1) การฟ้องคดีของประเทศสหรัฐอเมริกา

การฟ้องคดีของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้มีการพัฒนากฎหมายให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) โดยมีหลักว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวผู้มีส่วนได้เสียด้วยในเหตุอย่างเดียวกันเป็นจำนวนมากสามารถเข้าเป็นคู่ความร่วมกันและพร้อมกันทุกคนได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติ

2) การฟ้องคดีของประเทศญี่ปุ่น

ภาครัฐของประเทศญี่ปุ่นได้มีการลดบทบาทลงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 โดยเน้นให้ผู้บริโภค ผู้ประกอบธุรกิจ และองค์กรผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งการเน้นบทบาทดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดพลังที่จะช่วยตนเองมากขึ้น โดยรัฐสนับสนุนด้านข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ปรับแนวทางการระงับข้อพิพาทให้สะดวกโดยกำหนดให้ธุรกิจมีหน่วยระงับข้อพิพาทและดูแลผู้บริโภคที่ได้รับผลเสียหายในเบื้องต้น

²⁴ Yukihiro Asami. (n.d.). *The Product Liability Law in Japan*. p. 63.

3.2.5.2 มาตรการพิสูจน์ค่าเสียหายและช้อยกเว้นความรับผิด

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นฝ่ายใดจะต้องมีหน้าที่ในการพิสูจน์ จึงจำเป็นต้องศึกษาดังนี้

1) ภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทน

แม้ผู้ผลิตจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นจะเป็นไปตามหลัก Strict Liability กล่าวคือ ไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ที่ต้องรับผิดนั้นได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือไม่ แต่เป็นการเน้นเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้า

2) ช้อยกเว้นความรับผิดในต่างประเทศ

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีหน้าที่พิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นไม่ใช่ความผิดของตน ซึ่งทางกฎหมายมีการกำหนดช้อยกเว้นในความรับผิดในกรณีที่ความเสียหายไม่ได้เกิดมาจากตัวสินค้าหรือไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ดังต่อไปนี้

(1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติช้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้โดยชัดเจน ขึ้นอยู่กับศาลของแต่ละรัฐ ซึ่งพอจะประมวลช้อยกเว้นความรับผิดได้ดังนี้

ก. ผู้เสียหายหายสมควรใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้นๆ ทั้งที่รู้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้

ข. การใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) เนื่องจากผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาด ผู้ผลิตจึงต้องคาดหมายด้วยว่าสินค้าที่ตนผลิตนั้นจะมีการนำไปใช้โดยผิดวิธีหรือไม่ ดังนั้นผู้ผลิตจึงต้องจัดให้มีคำเตือนกำกับสินค้าเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย และผู้ผลิตสามารถต่อสู้ได้ว่าผู้เสียหายใช้สินค้าโดยไม่ถูกต้องนั้นเฉพาะกรณีที่เป็นการใช้สินค้าที่ผิดวิธีโดยไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น (Unforeseeable Misuse)

ค. ผู้เสียหายมีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลัก Comparative Negligence นั้น ไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดทั้งหมดของจำเลย แต่เป็นการลดความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของ

ง. State-of-the-art-Defence ข้อยกเว้นความรับผิดชอบนี้คือ จำเลยต่อสู้ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่ยกขึ้นถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้น ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่ใจทัก หรือไม่สามารถที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้²⁵

(2) ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นในเรื่อง Product Liability Law ได้ระบุข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ผลิตไว้ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. เมื่อผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าระดับของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่มีการส่งมอบสินค้านั้น ไม่สามารถที่จะตรวจพบความชำรุดบกพร่องนั้นได้

ข. ในกรณีของการผลิตชิ้นส่วนที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หากผู้ผลิตชิ้นส่วนสามารถพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายและตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนนั้น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้ประกอบการรายย่อย

²⁵ วัชชีรา ตปนียนันท์. เล่มเดิม. หน้า 82-84.